

# על נסיגות ובנות יענה



לכצף קיצוץ נוסף בצבא-שלהם. פתרון פוליטי לבעיית ביטחון ישראל משמעו „מצב קנאדי“ כזה. אז — אבל רק אז — אומנם אין מקום לעצב את מדיניות הביטחון הלאומי שלנו על-פי שיקולים צבאיים; אין כל צורך שנלמד ונחשב במדויק מהו הפוטנציאל הצבאי הערבי ומה בכוחו לעולל לנו; ועלינו מצידנו, גם לפרק את צה"ל, משום שיהפוך (אחרי חתימת השלום וביצועו) לא רק מיותר בתכלית, אלא עוד ייעשה גורם המסכן את השלום — ואת הביטחון ה"מושג" על השלום — בהיותו מקור של חשש פרו-בוקאטיווי.

מי שתובע נסיגה, או מסכים לה, אבל איננו סבור שניתן לעקר, בצעדים פוליטיים כלשהם, את המניעים והדחפים למילחמה בישראל, של כל הערבים ומכאן ולנצח, הריהו כטוען, או כמסכים, שבכל מיקרה ובכל התפתחות — וגם אם ייחתם חוזה-שלום ויתגשם — עדיין צפוי שהאיום הצבאי הערבי הפוטנציאלי גם ייצא אל הפועל, וכי עדיין עלינו להסמיך את קיום ישראל גם על הימצאות יכולת להדוף איום כזה, במחיר שבי ר.לנו.

רה, יותר משיריון החזית של „המרכבה“. אך אולי עכשיו יובן, סוף סוף, כי הדעות המדיניות והעובדות הביטחוניות-הצבאיות נפרדות אלו מזה לחלוטין; כי ניתוח צבאי אינו זהה בהכרח לשינאת השלום ולחיר-חור-מילחמה (ואולי אף להיפך); וכי כל התומך בנסיגה, מסכים לה או דורש אותה, אינו יכול להתחמק מהבנת משמעותה ובעייתיותה הביטחוניות-צבאיות, וגם מחוייב בתשובה אינטליגנטית להן.

אמירה כזו, יש ליטול סיכונים למען השלום? איננה תשובה כזו, מהיותה כשלעצמה, לא יותר מאשר סיסמה המכילה אמת-למחצה ולכן גרועה יותר מכל שקר: הרי אין אדם בר-דעת יכול שלא להבין ולהסיק, כי השלום — וכל צעד וצעד בכיוונו — בהיותם כרוכים בווייתורים, בודאי כרוכים גם בסיכונים. לכן השאלה איננה אם יש ליטול סיכונים, אלא רק באלה סיכונים מדובר ומה צריך לעשות כדי להבטיח שגם אם יתממשו, עדיין יישארו בגדר „סיכונים“ בלבד ולא יינתנו לאויב-בכח ליישם בצורת חיסול והשמדה ודאיים של ישראל — לא בכמה אחת ולא באמצעות „אסטרטגיה של שלבים“, כזו או אחרת.

עד עצם היום הזה לא שמעתי, לא ראיתי ולא קראתי, בשום פורום או הזדמנות שהם, כל תשובה ראויה — להוציא רק זו שמציעה סדרת מאמרים זו, ושעיקרה צמצום מונח בעוצמה הצבאית הערבית, אשר בצירוף צעדי-משנה משלימים, אכן יהיה שווה-ערך לצימצום השטח שתגרום כל נסיגה ישראלית נתונה. אולם, שלום סאדאת, כמות שהוא מוצג עד הדפסת מילים אלה (10 בינואר 1978), איננו כולל את הערובות הנזכרות — אשר רק הן ראויות להתכנות „סידורי ביטחון“.

לכן — אם מניחים שגם אם ייחתם עכשיו שלום בכל-זאת נמצא, לפחות בעתיד הנראה לעין, תחת כל איום צבאי ערבי ונצטרך להסמיך את ביטחוננו לשלום עוצמה וכושר-פעולה צבאיים — חייב גם הקיצוני שבי תובעני הנסיגות להכיר בכך, ש„שלום סאדאת“, כמות שהינו כעת, הוא בלתי-קיים לחלוטין מבחינה ביטחונית-צבאית, משום שהוא כולל על ישראל כלליה וחיסול ודאיים בכל מילחמה שתארע אחרי התממשותו.

תסריט „מלחמת חטיין השנייה“ (אשר במאמר הקודם בסידרה זו הבאנו כמה רעיונות בדבר מצב-ההפתיחה שלו) איננו מייחד ונצטרך, במישורו או בעקיפין, לשלול את מהלכי סאדאת ולעצירת התהליך המדיני הנוכחי, שכל משתתפיו מתכוונים — ולפחות מצהירים שמתכוונים — כי יוביל לשלום. תסריטנו מייחד לבסס את טענת אי-קבילותו המוחלטת של „שלום סאדאת“ הנוכחי, מנקודת-הראות הישראלית הביטחונית-הצבאית — וזאת אדווקר כדי להצביע (בהמשך הסידרה) על הדרכים והאמצעים שחנף לנקוט, להבטיח שהשכנינות המתוארות לא יתממשו.

כיוון שהסריט זה — כפי שמראים ומאשרים כל מאמרי הסידרה עד כה — מייחד להראות את הדרך והתנאים שבם ניתן להתייר ולבצע נסיגה, תוך ניטרול המכשלות הביטחונית-הצבאיות, ולא להמחיש למה אי-אפשר להרשות נסיגה (לתכלית זו היה נדרש תסריט שונה — ושקרי — לחלוטין), אין בינתי משגת למה מחמיצים למקראו פני תומכי הנסיגה: טיבעי וסביר היה, שדווקא אנשי המחנה המנוגד הם שיבקרוהו. ההסבר היחידי שיכולתי למצוא להתנפלותם חסרת-ההיגיון של „אנשי השלום“ הללו הוא שאינם רוצים, או מסוגלים, להבין, כי השלום איננו צרי-פלאים ושנסיבותינו הוא פתרון בעייתי, מורכב וקשה לא פחות ממצב המילחמה המתמדת, שלהחליפו נועד (וי-אמת זו איננה מוגבלת רק לתחום הצבאי). אולם גם על כל אלה להבין, כי טמינת הראש בחול איננה כלל ראייה לרידת שלום, אלא רק מותר בתייענה מן האדם.

השקפה כזו איננה סותרת כלל את קבלת הנסיגה או אף את דרישתה: אין אדם מנוע מהצגת הנסיגה כדרך נכונה ואפשרית, ואפילו הוא מכיר, ומסכים לגמרי, רי, שבעיית הביטחון הצבאי של ישראל אכן קיימת ומוחשית. ועוד: טעות מוחלטת היא לטעון, כאילו כל המכיר בבעייה זו אין פתוחה לפניו כל הדרך, אלא לתבוע „אף שעל“.

אבל כדי שישמע שפוי וקביל צריך יון להבין, דבר ראשון, מהו האיום הצבאי הערבי שבו מדובר — לא כדי שישוכנע כי נסיגה בלתי-אפשרית, אלא אך ורק כדי שידע ויבחין איוהם הם הצעדים שיש לנקוט, או מה הם התנאים המוקדמים שצריכים להתמלא כדי שאותה נסיגה הנראית לו הכרחית, אפשרית או כדאית, אכן תוכל לצאת לפועל בלמואה, בלא שייעמדו בדרכה מכשלות ומניעות צבאיות-ביטחוניות. כלומר, שתוכל להתממש בלא שתפגע בביטחון הלאומי פגיעה חמורה מדי.

לחידוד הנקודה אבהיר, שמבחינה צבאית-ביטחונית אפשר בהחלט להסכים אף לנסיגה מוחלטת אל הקו הירוק — גם כאשר אין מניחים, כי בעיקבותיה התערק ונעלם לגמרי הסיכוי למילחמה ערבית בישראל, וגם אם עדיין רואים הכרח לבסס את הביטחון הלאומי על בוסר ונתונים טובים למילחמה. התנאי לכך הוא, שהעוצמה הצבאית הערבית תהיה אז כזו, שהאיום ה"גלום" בה לא יהיה מעבר ליכולתנו הצבאית בהיותנו באותם הגבולות.

מי שתובע נסיגה, או מסכים לה, אבל איננו מוכן להתחייב כי נסיגה תפגע ותקבור את עצם הנכונות וה"שן" הערבים להפעיל נגדנו עוצמה צבאית, ובאותה צורה מתעלם בבוונה ממשמעות נתונה אותה עוצמה, כשהם מיישמים בגבולות שלאחר הנסיגה — איננו „יונה“, אלא בתייענה, או (אם המדובר במוחמה, או במתימר למוחמתה) מרמה את עצמו ואת הכלל. בין האחרונים — וביתר דיוק, אותם מהם שאין עומדת להם הגנת „שוטה אני“ — יימצאו אלה שציינתים קודם כישועיים; וסימנם, שהם עומדים וטורחים ומסורים לנזק — אומנם, היום (משום מה) פחות מבעבר — כי ככל שנעמיק לסגת, נשפר את מצבנו הביטחונית-הצבאי האובייקטיבי; כלומר, שניסיגה איננה רק כורח או מעשה-תבונה מדיניים, אלא גם רצויה ונשאפת מבחינה צבאית וככל שתגדל כן ייטב.

איולת דימוינית זו, שנאמרה ונכתבה שחור על-גבי לבן, משתמכת על אמיתויות מאיכות זהה המלמדות כי בעידן הנוכחי „איבד השטח את חשיבותו“; ביקעת הירדן וריכסי יהודה ושומרון אינם מיכשולים או תוואים קרקעיים בעלי ערך צבאי של ממש, אלא אחי-זעיינים או „בלל“; ותעלת סואץ, כפי ש„הוכיחה“ המילחמה האחרונה, כמוה כפיסון רדוד, שגם תנוק יחצנה כמעט בלא שירטיב עכוזו, קל-חומר צבא.

לעומת אלה, קיימים אחרים, שבהחלט דוגלים ב"נסיגה — לא פחות מאותם שוטים ו/או יישועיים — אבל שיושרם המקצועי והאינטלקטואלי גורם כי ניתוח חייהם הצבאיים ינותקו מהשקפותיהם הפוליטיות ולא יהיו נאנסים ומתעוותים על-ידן. למירב הצער נראה, כי אותם יישועיים ודומיהם כבר הצליחו לטמטם את הציבור, עד שבעיניו — ההשקפות הפוליטיות והניתוח הצבאי-המקצועי חד הם: מי שחייבם תרונות צבאיים שטח מדינות האויב, מודבקת עליו תווית נזק; וזה המטיף לאסטרטגיה מייגנתית באופיה, המבוססת על הטריטוריה הקיימת ואינו רואה צורך או מקום לחרוג ממנה הריהו, בוודאות מוחלטת, יונה גמורה. אין טעות גדולה מהשקפה פופולרית זו — לאמיתו של דבר היונו לקבוע כי דווקא היפוכו הגמור הוא הנכון, (כפי שעוד נראה בהמשך הסידרה).

במדור „קורא יקר“ (העולם הזה 2104) הגיב אלו תבור על „טענות רבות, בכתב ובעל-פה“, אשר הופנו למערכת בעיקבות מאמרי על הסכנה שב„שלום סאדאת“ (גיליונות 2102 ו-2104 — שהם המשך לחמישה המאמרים הקודמים בסידרה „גבולות ובטחון“, אשר נתפרסמו בגיליונות 2080, 2082, 2084, 2085 ו-2087). ככל שיכולתי לבדוק ולמצוא, משמיעי אותן טענות הם מ"אלה, הרואים עצמם רודפי-שלום יותר ממני וכה נכספים לראותו, עד שאינם מסוגלים לשאת את הרעיון שאולי השלום איננו רק חלב ודבש — או שמרוב חיפזון וטימטום, נוכל להמיט על עצמנו שלום כזה, של-אחר התגשמותו ניווכח שאיננו פתח גן-העדן התחתון, אלא מבוא התופת.

מהיותי ער לעובדת קיומן של נשמות אלו, ולחירתן העצומה מן תצא כל דיעה או התפתחות שעלולות לע"מוד בדרכו של מירוץ עיוור לשלום בכל מחיר — כלומר, גם כזה שרק אחד הצדדים (ולא הערבי) מייזע לשלם את מלוא מחירו — טרחתו מאד, בפתירת כל מאמר, להסביר ולהראות ולהוכיח את תכלית ניתוחי ולעמוד על אופי הנושא והדיון. דומה שעמלי היה לשווא. אבל פשוט אינני יכול לשוב ולהעמיס על ה"מאמר החדש אותם ההסברים, שכבר חזרתי והבאתי בניסוחים שונים, בכל אחד ואחד מקודמיו.

מסיבה זו, וגם משום שדומה כי נכון ומועיל לחדד מעט כמה אלמנטים בהסבר, מוטב שיתפרסם כאן, ב"נפרד מן המאמר עצמו.

לענין הדיון במצבה הביטחונית-הצבאי של ישראל, אין החלוקה הרגילה, „יונים“ ו„לוצים“, חלה או משמעותית. האבחנה השימושית והמתאימה היא בין פיקחים ועיוורים; בין בורים ומבייני-דבר, ובין בעלי יושר אינטלקטואלי ומקצועי לבין יישועיים, המאמינים כי המטרה (שלום רק זו) מקדשת את כל האמצעים ולשם קידומה — או קידומה-כביכול — מותר ואף רצוי לאנוס את העובדות, לעוות את ההיגיון ולהשי"תמש בפרשנות שיקרית.

מפני הרמה הנמוכה והעלובה של המיקצוע והמדע הצבאיים בישראל, מצטיינים רוב הדיונים והעיונים בתחום זה בנחיתות איכותם, ואין זה משנה כלל אם מדובר באלה של דורשי נסיגה או של מתנגדיה. אבל ניות לשאלות צבאיות, או להיפך, הרי כיוון שמדובר בנסיגה ישראלית משחק המזל לצידם של הניצים ואו"תם דיבריהבל ונימוקישטות שהם מעלים, אינם נראים ונשמעים מהובלים ושטותיים כמו אלה של היונים.

זאת, כיוון שהביטחון הצבאי הוא, מעצם טיבעו, „ניצי“ — יותר שטח, תמיד ובהכרח יותר טוב; פחות שטח, תמיד ובהכרח מחמיר המצב וגדלה הסכנה. ב"וודאי ובוודאי כך בנסיבותיה של ישראל, אשר גם הגבורות המרביים שהשיגה בששת-הימים מבטיחים לה עומק, אשר במונחים אמריקאיים, למשל, כלל איננו נתפס כ„אסטרטגי“, מהיותו הרבה מתחת לקו שבעיני האמריקאים נחשב „אפס“ אסטרטגי מוחלט.

לכן, בתנאים חייבים הניצים לגבש ולהעלות פתרון מדיניים טובים לקשיים המדיניים העצומים שתצ"מיח, בוודאות מוחלטת, מדיניות „אף שעל“ (או „כמ"עט-אף-שעל“); אולם על היונים לסיטל להציע לפנינו תשובות ביטחונית-צבאיות שירות לסיכונים הביטחוניים-הצבאיים האדירים הטמונים לנו בכל נסיגה — וההולכים ומאדירים ככל שהנסיגה עמוקה יותר ו/או כרוכה בעזיבת חבלתי-אף בעלי חשיבות צבאית גדולה יותר.

בפעם הרביעית (בשמונה מאמרים), אשוב ואומר כי תשובות אלו של מצדיקי הנסיגה יכולות להיות פולטיות או צבאיות. „פוליטיות“ משמע, ממושגות על-ההנחה, כי באמצעות צעדים מסוימים — במיקרה זה, נסיגה משטחים, הסכמה (ואפילו תביעה) להכרה ב"אשף" או בניגוד פלסטיות אחרת ולינהול מו"מ עימם לשם הקמת מדינה פלסטית, וכו"ו — ביכולת ישראל לעקר את הסכסוך במקורו ולחסל, או לנטרל את המניעים, הדחפים ועצם הטעם והרצון הערבים לצאת למילחמה נגדנו; ולא רק אצל מצריים ורק עתה, אלא אצל כל מדינות ערב ומעתה ועד לנצח (או מה שנראה עכשיו לנו כנצח).

אם נקבל כי הנחה זו אומנם ריאליה, הרי מיידי גנוזה הבעייתיות הביטחונית-הצבאית ונעלמת, תוך שהנתונים הצבאיים השונים (העוצמות, יחסי-הכוחות, תנאי השטח) נעשים בלתי רלוואנטיים לחלוטין. כלומר: האיום-בכוח אכן קיים ודבר לא נגרע ממנו, אבל הוא הופך סרר-משמעות לגמרי — קיים להלכה, אך לא קיים כלל למעשה — ולא זו בלבד שאפשר להתעלם ממנו, אלא שההתעלמות ממנו הכרחית: התחשבות בגורמים לא-רלוואנטיים יכולה רק לקלקל את השורה. בהקשר זה הבאתי את הדוגמה של קנאדה, השו"כנת בצל איום צבאי אמריקאי שאין כמותו, ובכל-זאת מסתפקת באחזקת גבולה הדומי באמצעות משיטרת"בסני בלבד. ולא רק שקנאדה איננה חולמת להיטרד מנגד ממדי העוצמה הצבאית האמריקאית, אלא שאם מחר תכריז ארה"ב על הכפלת צבאה יגרום הדבר לקנא"דים לא דאגה אלא אושר רב — והם בוודאי ימהרו